

ЛАРИСА СЕМЕНОВСЬКА

(Полтава)

ПРЕДМЕТНО-ПОЛІТЕХНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЇ ПОЛІТЕХНІЗМУ В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Обґрунтовано науково-педагогічні засади предметно-політехнічної діяльності школярів. Розкрито її творчий особистісно орієнтований характер, визначено основні складники та провідні механізми упровадження як інноваційного засобу реалізації ідеї політехнізму в шкільній освіті.

Ключові слова: політехнізм, предметно-політехнічна діяльність, освіта, розвиток, особистість, діяльність, праця.

Школа майбутнього – школа праці ... Праця стане визначальним принципом, рушійною силою й філософією народної школи, тією діяльністю, яка забезпечить нашим учням засвоєння всіх необхідних знань і навичок.

С. Френе

Зростаюча інтелектуалізація світової економіки й технологізація виробництва зумовлюють необхідність розробки інноваційних підходів до організації освіти в нашій державі, відмови від традиційних педагогічних засобів на користь практико орієнтованих, інтерактивних і проєктивних технологій, спрямованих на формування в школярів життєво важливих компетентностей шляхом глибокого осмислення знань, набуття й творчого використання умінь і навичок. Форум міністрів освіти європейських країн «Школа XXI століття: Київські ініціативи» (2011) підтвердив євроцентричне спрямування України й визначив стратегію розвитку національної освіти на 2012-2021 рр., окреслив ті якісні характеристики, яких планує досягти українське суспільство в результаті її реформування – мобільність, універсальність, фундаментальність.

Разом з цим у наукових колах зростає інтерес до відродження вітчизняних педагогічних традицій й використання найкращих із них в сучасній освітній практиці. Найбільш вагомим надбанням школи ХХ століття стала ідея політехнізму. Її теоретичні основи висвітлено в працях П. Атутова, С. Батишева, Ю. Васильєва, Г. Ващенко, О. Гастєва, Г. Гринька, В. Гусєва, В. Зубова, О. Калашникова, С. Калюги, Л. Кеткова, Н. Крупської, В. Ледньова, А. Луначарського, Б. Манжоса, А. Моцака, П. Панкевича, М. Пасошнікова, М. Пістрака, В. Полякова, Є. Пустового, Г. Руденка, М. Скаткіна, П. Ставського, В. Струманського, Д. Тарнопольського, Т. Тхоржевського, Я. Ряппо – розробка педагогічних основ (мета, завдання, зміст) політехнічної світи; К. Ахіярова, В. Білавича, В. Близнюка, В. Брагінського, І. Бугаєвича, Н. Дайрі, І. Зверєва, Д. Епштейна, В. Коротова, А. Макаренка, В. Полякова, В. Разумовського, О. Самсонова, В. Сухомлинського, Р. Тагарієва, І. Ткаченка, С. Шабалова, О. Шапталова, С. Ширшова, С. Шварцбурда, Є. Ястребова – розкриття педагогічних засобів забезпечення політехнічної спрямованості навчальних дисциплін природничо-математичного й гуманітарного циклів, а також трудового навчання; Ю. Барабаша, Л. Божовича, В. Бондаря, Є. Верещаки, Є. Герасимчука, Ю. Гільбуха, В. Давидова, В. Зайцева, О. Киричука, Я. Коломінського, Т. Кудрявцева, М. Леонтєва, С. Максименка, В. Моляко, Є. Мілеряня, В. Мерліна, В. Мясичєва, Б. Паригіна, К. Платонової, С. Рубінштейна, Е. Фарапонової, І. Чечель – визначення психофізіологічних засад організації праці й політехнічної діяльності з метою формування всебічно розвинутої і самодостатньої особистості. Перспективні шляхи актуалізації ідеї політехнізму в умовах реформування національної системи освіти розкрито в працях А. Бойко, В. Бо-

рисова, О. Кітової, О. Коберника, В. Сидоренка, О. Тхоржевського, В. Стешенка, Г. Терещука. Тож метою нашого дослідження є обґрунтування предметно-політехнічної творчої особистісно орієнтованої діяльності як інноваційного засобу реалізації ідеї політехнізму в шкільній освіті.

Пріоритетом у реформуванні шкільної освіти повинна стати кардинальна зміна цільових орієнтирів, змісту, форм і методів навчання, позиції учня в навчальному процесі, а саме перетворення на активного суб'єкта, що, у свою чергу, зумовлює перехід від «знаннєцентричної» парадигми освіти до широкої практико орієнтованої підготовки молоді до майбутньої трудової діяльності. Тож особливої значущості набуває удосконалення системи шкільної освіти на основі реалізації завдань задоволення потреб постіндустріального суспільства. У зв'язку з цим освіта школярів повинна бути спрямована на усвідомлення особистістю тенденцій розвитку динамічного світу; розуміння учнями потреби сприймати новітні перетворення, змінюватися відповідно до них; формування інформативно-технологічної культури, інноваційного мислення, здатності навчатися упродовж життя.

Однак реалізація цих завдань ще не забезпечує успішного реформування освіти. На думку А. Бойко, визначального значення у цьому набуває врахування певних визначальних положень у ході організації навчально-виховного процесу, передусім це забезпечення особистісно орієнтованого підходу, абсолютне визнання гідності кожної особистості, її права на вибір освітньої траєкторії, власне судження, самостійний вчинок, тобто особистість школяра – не об'єкт педагогічної взаємодії, а суб'єкт творчої діяльності. «Лише завдяки формуванню педагогічно доцільних суб'єкт-суб'єктних відносин зможемо здійснювати перебудову підтримувального типу навчання в інноваційне, відійти від узагальнено-соціальної і реально сприйняти особистісно-соціальну систему діяльності» [1, с.7]. Особливу роль у цьому відіграє організація самостійної роботи школярів, що передбачає наскрізну ідею подолання когнітивних суперечностей, досягнення дидактичних, виховальних і розвивальних цілей, формування широкого панорамного й творчого мислення, сприяє розвитку мотиваційної сфери, уміння об'єктивно оцінювати можливості й прагнення до самостійного вирішення складних завдань, будувати перспективи власного цілеспрямованого самовдосконалення, самоосвіти й самовиховання, що базуються на індивідуальній зацікавленості школяра, його особистісних інтересах, здібностях, гармонійно поєднаних із запитамі суспільства.

На нашу думку, найбільш ефективно означені принципи можна реалізувати шляхом упровадження в шкільну освітню практику предметно-політехнічної діяльності, що є дієвим інструментом загальноосвітньої і загальнотрудової підготовки, сприяє підвищенню суб'єктності навчання, активізації й зміцненню набутних знань, умінь і навичок, їх використання, забезпечує досягнення єдності теоретичної і практичної підготовки школярів.

Діяльнісний підхід до навчання в методологічному аспекті знайшов відображення в роботах Л. Виготського, П. Гальперіна, О. Леонт'єва, С. Рубінштейна, розвинений в працях В. Давидова, М. Кагана, Е. Маркаряна, Н. Талізної, Л. Фрідмана, Д. Ельконіна, Е. Юдіна, у загальнопедагогічному – у наукових студіях С. Архангельського, Л. Буєвої, І. Льясова, О. Коберника, Н. Кузьміної, З. Решетової, Г. Шукіної, Т. Шамової, у дидактичному – у розвідках Г. Атанова, В. Безпалька, В. Бондаря, В. Вергасова, О. Долженка, В. Оконя, В. Паламарчук, М. Скаткіна, у методичному – в дослідженнях А. Алексюка, Ю. Бабанського, С. Гончаренка, Є. Коршака, В. Разумовського.

Тож обґрунтування сутності предметно-політехнічної діяльності вважаємо за доцільне розпочати з визначення базового поняття – діяльність. Аналіз літератури свідчить про існування різних трактувань цього терміну, що вказує на його неоднозначність і поліфункціональність. Дослідження філософських, психологічних та педагогічних джерел переконує, що поняття діяльність має тривалу історію та особливе значення в житті суспільства й особистості, що зумовлює оперування цією дефініцією

в різних значеннях, а тому вимагає конкретизації й уточнення відповідно поставленої проблеми.

У філософській площині феномен діяльності розглядається як визначальна характеристика людини в суспільстві, оскільки саме шляхом організації діяльності людина утверджує себе в світі, виявляє свої здібності, розвиває фізичний і духовний потенціал [10, с. 633]. М. Каган зауважує, що основна функція діяльності полягає в збереженні й невпинному розвитку людського суспільства. Водночас учений наголошує, що у процесі діяльності відбуваються перетворення самої людини як об'єкта й суб'єкта діяльності. Отже, зважаючи на це, людську діяльність можна визначити як активність суб'єкта в напрямі об'єкта або інших суб'єктів, а саму людину необхідно розглядати як суб'єкта цієї діяльності [4, с. 43].

У сучасному процесі пізнання, на думку Е. Юдіна, феномен «діяльність» відіграє методологічну роль, оскільки за його допомогою здійснюється універсальна характеристика людського світу. У зв'язку з цим учений розглядає діяльність як специфічну форму активного ставлення людини до навколишнього світу з метою його пізнання й творчого перетворення [16]. Виходячи з таких позицій, видається можливим вивчати діяльність як форму взаємозв'язку суб'єкта зі світом, що забезпечується завдяки двом процесам – опредметненню й розпредметненню. У ході опредметнення людські здібності перетворюються у предмет і реалізуються в ньому. У процесі розпредметнення відбувається характерне перетворення власне суб'єкта за рахунок впливу об'єктів предметного світу [10, с. 633-634]. У своєму студіюванні феномену діяльності ми також спираємося на поняття, визначене Л. Буювою. Дослідниця розглядає діяльність, по-перше, як форму активного ставлення людини до дійсності, зміст якої утворюється за рахунок її подальшої зміни та перетворення; по-друге, як створення людиною умов для свого існування й розвитку [2, с. 58]. Таке розширене трактування поняття «діяльність» дозволяє у ході дослідження предметно-політехнічної діяльності школярів акцентувати увагу на її суб'єктному характері, а також виявити ті зміни, які відбуваються у внутрішній сфері самого суб'єкта під час виконання діяльності.

Аналіз наукових розвідок переконає, що у соціології визначення дефініції «діяльність» здійснюється шляхом співвіднесення його із поняттям «поведінка». У цьому випадку діяльність розглядається як цілеспрямована активність живих систем, яка формується на основі їх ставлення до оточуючого середовища з метою самопідтримки [8, с. 56-57]. Крім цього, діяльність визначається як особливий тип поведінки, що характеризує активність живих систем і пов'язана із специфікою їх організації [9, с. 77-82, 80]. У більш вузькому значенні, діяльність виступає як визначальний, соціальний складник усієї життєдіяльності людини, а поведінка – це реакція організму на зовнішні й внутрішні подразники. Ученими встановлено, що поведінка може бути несвідомою або свідомою. Свідому використовують для досягнення певної мети діяльності [6]. Цей висновок є важливим для обґрунтування предметно-політехнічної діяльності.

У психологічній науці дослідження феномену діяльності має глибокі історичні корені, оскільки діяльнісний підхід виступає одним із провідних методологічних принципів у студіюванні психологічних явищ. Учені-психологи розглядають діяльність як складну систему й обґрунтовують її особливу інтегративну роль в житті й діяльності людини. Саме ця властивість є визначальною умовою організації процесу вивчення й засвоєння політехнічно спрямованого матеріалу, що надає можливість його структурувати відповідно меті суб'єкт-суб'єктної творчої діяльності. На думку С. Рубінштейна, ефективність людської діяльності зумовлюється логікою завдань, досягнення яких передбачається людиною [12, с. 466]. Водночас це трансформує діяльність у форму активного ставлення до дійсності, що орієнтується на досягнення певних цілей, пов'язаних із виробництвом суспільно значущих цінностей, а також засвоєнням соціального досвіду [14, с. 9]. У контексті нашого дослідження таке трактування сутності діяльності набуває домінуючого характеру, у зв'язку з тим, що вона потребує засвоєння учнем конкретних навчальних дій з метою комплексного вивчення проблеми й водночас забезпечує цілісність навчальної діяльності.

Аналіз психологічних джерел переконує, що в результаті діяльності відбувається розвиток сприйняття, відчуттів, уяви, мислення, пам'яті, уваги, мовлення, загальних і спеціальних здібностей; набуття соціального досвіду; формування теоретичних знань і практичних умінь; виникнення нових інтересів і потреб, вольових, розумових і морально-етичних характеристик людини. Усе це виступає підґрунтям створення внутрішніх умов динаміки діяльності, розширення її змісту, утворення її нових видів і форм. Студіювання ученими (В. Зинченко, І. Калошина, А. Маклаков, С. Максименко, С. Москвичов, Л. Радзиховський, Г. Сіліна) феномену діяльності як специфічного виду активності особистості, що має на меті пізнання й перетворення навколишнього світу й власне себе, свідчить про її креативний характер і дозволяє виокремити такі ознаки творчої складової діяльності: а) зорієнтованість на вирішення завдань, які характеризуються відсутністю знань і способу розв'язання; б) створення суб'єктом діяльності нових знань (на свідомому або несвідомому рівнях) як орієнтовного базису для подальшого пошуку способів розв'язання завдання; в) існування можливості здобуття нових знань і подальшого з'ясування способів подолання проблеми. У зв'язку з цим цілеспрямований і творчий характер виступають визначальними ознаками предметно-політехнічної діяльності, які й зумовлюють її зміст і специфіку організації.

Аналіз праць О. Леонтьєва, В. Сластьоніна, Г. Щукіної [7; 13; 15] дозволяє стверджувати, що діяльність як складний і динамічний процес, що вмотивовується віковими та індивідуальними особливостями всіх учасників навчально-виховного процесу є основою для реалізації ідеї політехнізму. Для обґрунтування предметно-політехнічної діяльності особливої ваги набувають такі наукові положення: 1) діяльність учня пов'язана із практикою інших людей, що сприяє обміну досвідом, збагаченню змісту діяльності кожного із суб'єктів взаємодії, оновленню її видів і способів, а отже – розвитку особистості; 2) зміна характеру діяльності кардинально змінює позицію учня: від виконавської до активної, творчої, яка забезпечує саморегуляцію навчання учня, формування в нього таких особистісних якостей, як індивідуальна активність, самостійність, пізнавальний інтерес [15, с. 16].

На основі узагальнення психолого-педагогічної літератури можливо виокремити такі характеристики предметно-політехнічної діяльності: а) предметно-політехнічна діяльність виступає специфічною формою ставлення особистості до навколишнього світу, яка спрямована на перетворення речей і явищ відповідно до потреб людини [2; 4; 16]; б) предметно-політехнічна діяльність має свідомий характер, що виявляється в її плануванні, прогнозуванні результатів, регулюванні, прагненні до вдосконалення [7; 12]; в) результатом предметно-політехнічної діяльності завжди є перетворення зовнішнього світу й особистості, її знань, здібностей, мотивів [5]; г) до провідних ознак предметно-політехнічної діяльності доцільно віднести: цілеспрямованість, зумовленість суспільними відносинами, продуктивність, предметність, функціональність, суб'єктність тощо [12; 16].

У контексті нашого дослідження наукову цінність становлять основні теоретичні положення політехнічного вчення. Зокрема, висновок, що політехнізм – це принцип вивчення всіх навчальних предметів. Виходячи з цього, учені-політехністи застерігали проти поділу навчальних дисциплін на політехнічні й неполітехнічні [11]. Під впливом цієї думки відбулося становлення імпліцитного підходу до реалізації політехнічного принципу (В. Зубов, К. Іванович, Д. Епштейн). Цей підхід забезпечує засвоєння учнями політехнічних знань і вмінь відповідно до можливостей навчального предмета, передбачає активне ознайомлення їх із логікою та змістом навчальних дисциплін, із найголовнішими галузями виробництва і перспективами їх розвитку, а також вивчення школярами наукових основ цих виробництв. Обсяг і зміст такого засвоєння визначається специфікою навчального предмета і завданнями політехнічної освіти. У своїх працях науковці безпосередньо звертаються до виробництва й на основі порівняльного політехнічного аналізу виокремлюють у ньому формально-логічну спільність. Нею виступають: 1) закони, широко розповсюджені у виробництві; 2) принципи

їх промислового застосування; 3) об'єкти і процеси як носії цих законів і принципів; 4) типові характеристики самої праці робітника; 5) типові характеристики суспільного процесу виробництва.

В. Зубов стверджував, що при з'ясуванні основних форм і шляхів реалізації принципу політехнізму у викладанні основних навчальних предметів середньої школи потрібно враховувати перетворення науки в безпосередню виробничу силу, що, у свою чергу, зумовило радикальні зміни у структурі самої науки, по-новому визначило її зміст і головні напрями розвитку. Так, учений звертає увагу, що в класичному природознавстві, поряд із дослідженням різних явищ, процесів і форм руху матерії, а також вивченням властивостей і якостей речовини, розкриттям її внутрішньої структури, розвивається новий стратегічний напрям, що визначає можливості, шляхи, форми й методи використання законів природи і властивостей матеріалів для потреб людської практики, для потреб суспільного виробництва, визначення сфер і галузей, у яких існує можливість застосування цих законів. В. Зубов переконував, що першим і одним із найважливіших шляхів забезпечення вимог принципу політехнізму виступає розкриття цього складника сучасних наук у навчальному предметі, ознайомлення учнів з особливостями дії законів та можливостями їх використання на практиці. Педагог піддавав критиці сучасних йому вчених-політехністів у зв'язку з тим, що вони обмежують завдання викладання основних предметів лише вивченням самих явищ і законів природи, відносячи ознайомлення із шляхами й методами використання законів до змісту спеціально розроблених навчальних курсів і предметів. «Виділення такого єдиного технічного комплексу в сучасному виробництві неможливе, повідомлення лише технічних знань ніколи не створить бази для формування мобільності трудових операцій й не буде задовольняти потреб політехнізму. Уміння творчо працювати в будь-якій галузі, орієнтуватися в незнайомій ситуації вимагає не лише знань, але й загальної культури, здатності володіти своїми знаннями, практично їх застосовувати» [3, с. 18].

В. Зубов наголошував, що навчальний предмет повинен педагогічно доцільно відображати певну логічну схему відповідної науки та ознайомлювати з нею школярів таким чином, щоб в учнів створювалося правильне й цілісне уявлення про основи й структуру цієї науки, про її місце в загальній системі знань. Саме тому, для реалізації ідеї політехнізму надзвичайно важливо обрати таку із можливих для науки схему й таку сукупність системоутворюючих понять, які мають найбільше застосування в житті та суспільному виробництві. Нехтування цією вимогою, зауважував В. Зубов, не лише призводить до відриву шкільної освіти від практики, але й створює суттєві педагогічні ускладнення.

У своїх дослідженнях учений наголошував, що принцип політехнізму також вимагає для кожного предмета такої побудови навчального матеріалу, яка б стимулювала пізнавальну активність учнів, розробки таких методів навчання, котрі дозволяють учням самостійно розкривати дію законів, визначати їх прояв у нових ситуаціях. У цьому контексті В. Зубов актуалізував важливість пошуку, по-перше, оптимального поєднання самостійних і практичних робіт учнів, спрямованих на зближення з реальними обставинами суспільної праці, по-друге, максимально можливого з точки зору педагогіки збільшення частки самостійної діяльності учнів у навчальному процесі.

Таким чином, специфіку предметно-політехнічної діяльності неможливо визначити однією якістю, вона багатомірна. Найбільш характерними її ознаками виступають: універсальність, тобто спрямованість на загальне у широкому діапазоні видів трудової діяльності; науковість як тісний взаємозв'язок, єдність наукових знань і практичної діяльності; проблемність, тобто спрямування на творче вирішення практичних проблем, пов'язаних із створенням та використанням різноманітних об'єктів і систем, взаємодією природи і суспільства; міждисциплінарність, яка забезпечує інтеграцію суспільно-гуманітарних, природничо-математичних і технічних підходів, наукових знань у ході розв'язання теоретичних і прикладних проблем організації продуктивної праці людини в суспільному виробництві.

У наш час реалізацію ідеї політехнізму вбачаємо в забезпеченні предметно-політехнічної діяльності школярів, яку визначаємо як вид педагогічної діяльності – послідовну, системно організовану, науково обґрунтовану, цілеспрямовану творчу суб'єкт-суб'єктну взаємодію вчителя й учня, спрямовану на забезпечення єдності урочної, позакласної і позашкільної роботи з метою виховання, навчання й розвитку особистості в умовах навчального й виробничого середовища. Ефективність предметно-політехнічної діяльності має здійснюватися в єдності таких компонентів: цільовий, мотиваційний, операційно-діяльнісний, оцінювально-результативний.

Цільовий компонент предметно-політехнічної діяльності передбачає підготовку молоді до майбутньої трудової діяльності. До завдань предметно-політехнічної діяльності відносимо: ознайомлення учнів в теорії і на практиці з науково-технічними основами, універсальними принципами побудови й роботи промислового обладнання, оволодіння типовими технологічними процесами.

Мотиваційний – характеризується формуванням, по-перше, ціннісних орієнтирів (пізнавальні мотиви, потреби, інтерес), які визначають спрямованість особистості школяра, його діяльності; по-друге, позитивного ставлення до праці шляхом усвідомлення кожним учнем того, що творча продуктивна діяльність є важливим чинником його самовизначення й самореалізації. Досягнення означених завдань повинно забезпечуватися на основі дотримання таких принципів, як природовідповідність, спорідненість праці, суб'єктність, зв'язок навчання з життям, варіативність, елективність, врахування специфіки розвитку виробничого оточення, зв'язок школи з виробництвом.

Змістовий компонент предметно-політехнічної діяльності охоплює сукупність основних генетичних структур політехнічної освіти: а) забезпечення політехнічного принципу у викладанні основ наук; б) здійснення трудового політехнічного навчання; в) залучення учнів до суспільно корисної, продуктивної праці; г) проведення виробничих екскурсій; д) організація позакласної технічної й дослідницької діяльності учнів.

Операційно-діяльнісний компонент предметно-політехнічної діяльності полягає в організації політехнічно спрямованої суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії між учнями та вчителями на основі використання широкого спектру методів (лабораторно-практичний, проблемно-пошуковий, комплексний, проектний, науково-дослідний тощо), форм (урок, практикум, тьюторські заняття, гурток, предметна секція, заняття в шкільних майстернях та на пришкільних ділянках, МНВК, навчальна бригада, шкільний кооператив, трудова дружина, шкільне лісництво, ремонтно-будівельний загін, навчально-виробничий цех або ділянка, виробнича практика, політехнічний вечір, виробниче свято тощо), видів (науково-дослідна, проектна, раціоналізаторська, винахідницька, виробничо-екскурсійна, політехнічно-бібліографічна, виставково-експозиційна, технічне моделювання тощо).

Оцінювально-результативний передбачає формування предметно-політехнічної компетентності як інтегрованої загальноосвітньої і загальнотрудової якості особистості на основі теоретичних знань, практичних умінь і навичок, значущих особистісних рис (індивідуальна трудова активність, креативність, самостійність, підприємливість) і досвіду перетворювальної універсальної діяльності, що забезпечує підготовку школяра до діяльності в сфері суспільного виробництва.

Отже, проведене дослідження дозволяє стверджувати, що організація предметно-політехнічної діяльності як інноваційного засобу реалізації ідеї політехнізму сприяє становленню принципово нової стратегії функціонування системи «навчання – праця» (між базовим компонентом змісту загальної середньої освіти і безпосередньою трудовою діяльністю школярів), яка забезпечує включення учнів у моделювання організації виробничих процесів. Механізмами впровадження можуть бути елективні політехнічні курси, тьюторські політехнічні заняття, заснування політехнічного напрямку в роботі Малої академії наук України, створення навчальних політехнічних сайтів і медіа-порталів, електронних політехнічних бібліотек, «політехнічних портфоліо», проведення політехнічно-експозиційної діяльності засобом інформаційно-телекому-

нікаційних технологій. Проведене дослідження не висчерпує всіх аспектів предметно-політехнічної діяльності як педагогічного явища. Перспективним визнаємо обґрунтування дидактичних засад забезпечення політехнічної спрямованості змісту шкільних навчальних предметів природничо-математичного й гуманітарного циклів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко А. М. Суб'єкт-суб'єктні відносини у педагогічному процесі загальноосвітньої і вищої школи / А. М. Бойко // Педагогічні науки : Зб. наук. праць. – Вип. 54. – Полтава, 2012. – С. 5-14.
2. Буюва Л. П. Человек, деятельность общение / Л. П. Буюва. – М. : Мысль, 1978. – 216 с.
3. Зубов В. Г. О современных проблемах политехнической школы / В. Г. Зубов // Советская педагогика. – 1972. – № 8. – С. 19-33.
4. Каган М. С. Человеческая деятельность / М. С. Каган. – М. : Политиздат, 1974. – 328 с.
5. Калошина И. П. Психология творческой деятельности / И. П. Калошина. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 431 с.
6. Кветной М. С. Человеческая деятельность: сущность, структура, типы (социологический аспект) / М. С. Кветной. – Саратов, 1974. – 224 с.
7. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.
8. Маркарян Э. С. Вопросы системного исследования общества / Э. С. Маркарян. – М. : Знание, 1972. – 300 с.
9. Маркарян Э. С. Системное исследование человеческой деятельности / Э. С. Маркарян // Вопросы философии. – 1972. – № 10. – С. 77-82.
10. Новая философская энциклопедия : в 4 т. – М. : Мысль, 2000. – . – Т. 1. – 2000. – 721 с.
11. Политехнический принцип в обучении основам наук в средней школе : [пособие для учителей] / под ред. Д. А. Епштейна. – М. : Просвещение, 1979. – 151 с.
12. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : 2001. – 712 с.
13. Сластиенин В. А. Педагогика : учеб. пособ. / В. А. Сластиенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В. А. Сластиенина. – М. : Академия, 2002. – 576 с.
14. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека / В. Д. Шадриков. – М. : Логос, 1996. – 480 с.
15. Шукина Г. И. Роль деятельности в учебном процессе / Г. И. Шукина. – М. : Просвещение, 1986. – 144 с.
16. Юдин Э. Г. Методология науки. Системность. Деятельность / Э. Г. Юдин. М. : Эдиториал УРСС, 1997. – 444 с.

ЛАРИСА СЕМЕНОВСКАЯ

ПРЕДМЕТНО-ПОЛИТЕХНИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ИННОВАЦИОННОЕ СРЕДСТВО РЕАЛИЗАЦИИ ИДЕИ ПОЛИТЕХНИЗМА В ШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Проанализированы научно-педагогические основы предметно-политехнической деятельности школьников. Раскрыт ее творческий и личностно-ориентированный характер, определены основные компоненты и главные механизмы внедрения как инновационного средства реализации идеи политехнизма в школьном образовании.

Ключевые слова: *политехнизм, предметно-политехническая деятельность, образование, развитие, личность, деятельность, труд.*

LARYSA SEMENOVSKA

IN-POLYTECHNIC ACTIVITY AS INNOVATIVE MEANS OF REALIZATION OF POLYTECHNIC IDEA IN SCHOOL EDUCATION

Scientific pedagogical bases of in-polytechnic activity of schoolchildren are analysed. Its creative and personally-oriented character is exposed, main components and key mechanisms of introduction are convinced as innovative means of realization of polytechnic idea in school education.

Keywords: *polytechnics, in-polytechnic activity, education, development, personality, activity, labour.*

Одержано 20.04.2012, рекомендовано до друку 5.05.2012.